

Anti-pestprotocol

RKBS De Kreeke
Westdorpe

Team "De Kreeke"

INHOUD

1.	Waarom wij kiezen voor een anti-pestprotocol	3
2.	Achtergrondinformatie	4
2.1	Wat verstaan wij onder pesten?	4
2.2	Kenmerken van de pestkop	6
2.3	Kenmerken van de gepeste	6
2.4	Signalen, die wijzen op pestgedrag	7
3.	Op welke wijze wordt in onze school gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?	8
4.	Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?	9
5.	Welke gedragsregels worden in de groep gehanteerd?	10
	 Bijlagen	
	Bijlage 1: Analyseformulier pestgedrag	11

1. **Waarom wij kiezen voor een anti-pestprotocol**

Onze visie ten aanzien van onze school:

De Kreeke schept een klimaat dat zorgt voor een goede motivatie. De sfeer waarin een kind moet opgroeien is van groot belang voor de leerprestaties. Wij streven naar een vriendelijk en veilig klimaat met orde en regelmaat. Pas als een kind zich prettig en veilig voelt en met plezier naar school gaat, kan het zich optimaal ontwikkelen.

De leeromgeving moet uitdagend, goed verzorgd en kindvriendelijk zijn. De teamleden moeten motivatie uitstralen, toegankelijk zijn voor de kinderen, een 'maatje' kunnen en durven zijn voor de kinderen, vertrouwen uitstralen richting kinderen en ouders, een gevoel van 'onze school' over kunnen brengen.

Wij willen een speel-, leer- en leefklimaat in de school creëren, waarin alle kinderen zich thuis voelen. Gelijkheid, begrip, waardering en respect voor elkaar zijn daarbij noodzakelijke voorwaarden. Elke leerling zal zich bewust moeten zijn/worden dat het deel uitmaakt van een groter geheel en dat het een rol speelt in het hele groepsgebeuren.

Binnen de school doen zich buitengewoon veel situaties voor, waarin kinderen zich heel kwetsbaar opstellen binnen de leerlinggroep, of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties die gemakkelijk kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dergelijke situaties leiden gemakkelijk tot pestgedrag.

Pestgedrag is een niet te ontkennen fenomeen, dat de laatste jaren steeds meer aandacht krijgt bij zowel kinderen als bij volwassenen. Een fenomeen dat zich op een brede schaal voordoet, niet alleen binnen het gezin, in de hobbyclub, de voetbalvereniging, de scouting en in en rondom de school, maar zich ook op een nog veel bredere schaal voordoet binnen de samenleving

Pestgedrag in en rondom onze school belemmert niet alleen de voortgang van het onderwijsleerproces doordat veel tijd aan de oplossing van dergelijk gedrag moet worden besteed, maar doet ook absoluut inbreuk op onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke onderwijsleeromgeving willen nastreven.

En hoe kunnen kinderen, die hun onzekerheid en frustraties door middel van pestgedrag uiten, later als volwassenen op een respectvolle manier met andere mensen in de maatschappij omgaan?

Met behulp van dit anti-pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een peestsituatie is gesignaleerd, maar ook pestgedrag voorkomen, door dit gedrag met al zijn aspecten, gevolgen en de erbij horende rollen van pester, meeloper en gepeste bespreekbaar te maken.

Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd. Er zijn overzichten van regels en afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen. Deze regels zijn in de leerlinggroepen duidelijk zichtbaar opgehangen en met de kinderen besproken. Ook in de gangen van de school zijn deze regels duidelijk zichtbaar opgehangen. Bij de aanpak van gesignaleerd pestgedrag worden de ouders intensief betrokken omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de

school en omdat oorzaken van pestgedrag zeker niet alleen binnen de school, maar vaak ook buiten de school liggen.

Dit anti-pestprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

- De leerkrachten kunnen het pestgedrag signaleren en onderkennen.
- Het anti-pestprotocol vormt een plan van aanpak ten aanzien van:
  - Het voorkomen van pestgedrag
  - Het tijdig signaleren van pestgedrag
  - Het aanpakken van pestgedrag
  - De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken

Met dit anti-pestprotocol hopen wij als leerkrachten van onze school, samen met de leerlingen en ouders een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

2. Achtergrondinformatie

2.1 Wat verstaan wij onder pesten?

Het verschijnsel pesten is een zondebokfenomeen, dat inhoudt dat leden van een groep om een bepaalde reden een soortgenoot mishandelen. Een fenomeen dat niet alleen bij mensen voorkomt doch ook in de dierenwereld bij bijvoorbeeld kippen, apen en katten is aangetoond. Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen.

Uit een plaagsituatie kan echter gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN, en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag:

Pesten en plagen, waar zit het verschil?

PLAGEN

- Is onschuldig, gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.
- Is van korte duur of gebeurt slechts tijdelijk.
- Speelt zich af tussen 'gelijken' ('Twee honden vechten om hetzelfde been').
- Is meestal te verdragen of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn.
- Meestal één tegen één.
- Wie wie plaagt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.
- 'Schaafwond' of korte draaglijke pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren ('Plagen is kusjes vragen').
- De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.
- Men blijft opgenomen in de groep.
- De groep lijdt er niet echt onder.

PESTEN

- Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf goed, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.
- Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).
- Ongelijke strijd. De onmachtsgedvoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pestkop.
- De pestkop heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.
- Meestal een groep (pestkop en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
- Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pestkoppen zijn meestal dezelfde net zoals de slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden).
- Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.
- Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
- Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. Aan de basisbehoefte om 'bij de groep te horen' wordt niet voldaan.
- De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig, en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

2.2 Kenmerken van de pester

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Pestkop' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen is toch in de praktijksituatie gebleken dat bij kinderen die pesten vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie en het gebruik van stoere taal.
- Imiteert graag agressief gedrag.
- Is vlugger agressief, gebruikt meer geweld.
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- Is vrij impulsief.
- Heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers.
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- Heeft moeite met regels, grenzen en eigen of door anderen opgelegde regels.
- Schat situaties verkeerd in.
- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in.
- Heeft het moeilijk met stress of spanning die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders etc.).
- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok.
- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering.
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

2.3 Kenmerken van de gepeste

Alhoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Gepeste' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen is toch in de praktijksituatie gebleken dat bij kinderen die gepest worden vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- Is meestal fysiek zwakker.
- Is eerder in zichzelf gekeerd.
- Is geneigd zich onderdanig of gediensstig te gedragen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten.
- Durft niet op te komen voor zichzelf.
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk dat hij het verdient om gepest te worden.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- Voelt niet goed aan welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: Begint te huilen of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen maar faalt daarin.

2.4 Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen peestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeker op als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn of excuses zoekt is er vaak meer aan de hand.
- Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien.
- In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.
- Het staat dikwijls alleen op de speelplaats; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook niet uitgenodigd om te komen spelen of te komen op feestjes en logeerpartijen.
- Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of de leider.
- Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen, of het blijft over.
- De schoolresultaten worden opeens veel slechter.
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo nipt mogelijk op tijd op school komt, en is meteen na de bel weer weg. Op zondagavond of voor het kind naar een club moet is het bijzonder gestresst, en zoekt redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

Signalen bij de pestkop:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen en besmeurde of gescheurde kleren van de slachtoffers die zich hebben verdedigd.
- Zijn vriendjes zijn volgzame meelopers die wachten op instructies van de pestkop.
- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken omdat het altijd de baas wil zijn.
- Het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval of van de bekwaamheid of onbekwaamheid van anderen.
- Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.
- Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.
- De pestkop is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn.
- De pestkop kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.

- Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek.
- Je krijgt de indruk dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volgzzaam en braaf maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

3. Op welke wijze wordt in onze school gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?

Ter voorkoming van pestgedrag zijn in onze school de volgende maatregelen genomen en wordt in onze school de volgende werkwijze gehanteerd.

1. In kringgesprekken en in de lessen 'Sociaal-emotionele vorming' wordt gericht aandacht besteed aan de volgende kenmerken van pestgedrag:

- De achtergronden van pestgedrag
- De structuren van pestsituaties
- De kenmerken van de gepeste
- De kenmerken van de pestkop
- De kenmerken van de volgelingen
- De gevolgen van het pestgedrag

2. Het bevorderen van wederzijds respect en waardering van de leerlingen onderling, met als uitgangspunt...

Alle mensen verschillen onderling, qua uiterlijk, qua persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten. Ieder mens heeft het recht om, ongeacht zijn uiterlijk, persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten, 'zichzelf' te kunnen zijn, en als zodanig te worden gerespecteerd door zijn medemensen.

3. De leerkrachten hebben kennis en inzicht m.b.t. alle aspecten van pestgedrag, en zijn vaardig in het signaleren en aanpakken van pestgedrag. Alle leerkrachten zijn in het bezit van een anti-pestprotocol en handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen (zie de groepsmappen in alle leerlinggroepen).

4. In alle leerlinggroepen worden duidelijke groepsregels gehanteerd die met de leerlingen worden besproken. In de midden- en bovenbouwgroepen (groep 3 t/m 8) zijn de groepsregels op schrift gesteld en hangen duidelijk zichtbaar voor alle leerlingen op posterformaat aan de wand van het lokaal (zie Bijlage 1: Groepsregels). Deze zijn samen bedacht met de leerlingen en door alle leerlingen ondertekend.

5. In alle leerlinggroepen worden duidelijke gedragsregels ten aanzien van 'pestgedrag' gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken. In de midden- en bovenbouwgroepen (groep 3 t/m 8) zijn de gedragsregels op schrift gesteld en hangen duidelijk zichtbaar voor alle leerlingen op posterformaat aan de wand van het lokaal (zie Bijlage 2: Ik heb de pest aan pesten).

6. In de leerlinggroepen 0, 1 en 2 worden de groepsregels en de gedragsregels ten aanzien van 'pestgedrag' uitgebreid besproken in kringgesprekken, en worden situaties van 'pestgedrag' en situaties waarin de gedragsregels worden overtreden, tijdens het werken in de verschillende werkhoeven direct aangepakt. Ook het rollenspel wordt in dergelijke situaties gehanteerd. Ook in deze groepen zijn de gedragsregels op schrift gesteld en duidelijk zichtbaar op posterformaat aan de wand van het lokaal opgehangen. Op deze wijze wordt bereikt dat ook de ouders duidelijk op de hoogte zijn van de gehanteerde regels en afspraken.

7. Positief gedrag van leerlingen wordt becomplimenteerd en op deze wijze beloond.

8. Op ouderavonden en groepsavonden wordt, afhankelijk van de situatie, thematisch aandacht besteed aan alle aspecten van pestgedrag.

9. Er is gedurende een kwartier voor de aanvang van de lessen, en gedurende de pauzes toezicht op het schoolplein, waarbij duidelijke gedragsregels en afspraken worden gehanteerd (zie het document 'Afspraken en regels ten aanzien van gedrag en omgang met elkaar op het schoolplein').

10. In alle leerlinggroepen loopt de sociaal-emotionele vorming als een rode draad door alle lessen heen.

11. Eén keer per schooljaar wordt in de leerlinggroepen 5 t/m 8 door middel van de *Pesttest* een groepsanalyse van het pestgedrag gemaakt en met de leerlingen besproken. (omstreeks jan-febr.) Deze analyse kan voor de leerkracht aanleiding zijn om op groepsniveau aandacht te besteden aan het voorkomen en of remediëren van pestgedrag.

12. Twee keer per jaar wordt in elke groep een sociogram gemaakt, de eerste omstreeks november en de tweede omstreeks april.

4. Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?

Handelingsfase

1. De betreffende leerling wordt gewaarschuwd en de leerkracht bespreekt samen met de leerling en andere betrokkenen de gesignaleerde peestsituatie. De leerling krijgt de gelegenheid inzicht in zijn eigen gedrag te verwerven.
2. Er wordt een aantekening van het gebeurde in het leerlingvolgsysteem gemaakt en alle collega's worden hierover ingelicht.
3. Als blijkt dat de situatie niet verbeterd, of zich herhaalt wordt een handelingsplan opgesteld. De ouders worden ingelicht over dit handelingsplan
4. Als het handelingsplan niet werkt (na 6 maanden), wordt het kind doorverwezen naar de interne gedragspecialist. Blijkt dit ook niet de oplossing te zijn, dan wordt een externe gedragspecialist ingeschakeld.

REGEL:

Bij ongewenst gedrag, (zowel lichamelijk als geestelijk) tegen anderen en bij gevaar voor andere leerlingen wordt een sanctie opgelegd aan de bij de situatie betrokken leerlingen. Dit gebeurt nadat alle betrokkenen zijn gehoord en duidelijk is wat er precies gebeurd is of wat de aanleiding is geweest. Deze sanctie wordt bepaald door de groepsleerkracht van de leerlingen.

5. Welke gedragsregels worden in de groep gehanteerd?

Schoolregels

Op "De Kreeke" respecteren wij elkaar. Wij doen dit door:

Te zorgen dat iedereen het naar zijn/haar zin heeft op school.

6. Bij dit protocol behorende hulpmiddelen en informatiebronnen

- De *Pesttest* (computerprogramma van VOO + handleiding)
- Groeps posters *Gedragsregels*
- Onderwijsleermethode sociaal-emotionele vorming

WIJ MAKEN SAMEN GRAAG PLEZIER, MAAR NOOIT TEN KOSTE VAN EEN
ANDER.
RUZIES OF MENINGSVERSCHILLEN WORDEN UITGEPRAAT,
EN NIET UITGEVOCHTEN.
EERLIJK DUURT HET LANGST: DAAR KIEZEN WIJ VOOR !!!

(Uit: *Pesten, gedaan ermee*, Gie Deboutte)

Bijlage 1: Analyseformulier 'pestgedrag'

LEERLINGGROEP:	DATUM:
NAAM LEERLING (de pester):	
NAAM/NAMEN OVERIGE BETROKKENE(N): (gepeste, meeloper(s))	
KORTE BESCHRIJVING VAN DE PESTSITUATIE:	
ONDERNOMEN STAPPEN (gesprek pester + gepeste, etc.):	
GEMAAKTE AFSPRAKEN:	

Bijlage 1a: analyseformulier ongewenst gedrag

LEERLINGGROEP:	DATUM:
NAAM LEERLING	
NAAM/NAMEN OVERIGE BETROKKENE(N):	
KORTE BESCHRIJVING VAN DE SITUATIE:	
ONDERNOMEN STAPPEN	
Handtekening ouders voor gezien:	